

Nr 385

Av herr Isacson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Åtgärder för att förebygga skördeskadorna.

(Lika lydande med motion nr 465 i Andra kammaren)

Under senare år har det svenska jordbruket fått vidkännas svåra skördeskadorna, som i sin tur medverkat till en försämring av det ekonomiska utbytet av jordbruksproduktionen. Även om skördeskadorna varit mer eller mindre lokalt begränsade har de dock haft mycket kännbara följder.

Som ett led i statsmakternas strävan att motverka alltför stora ekonomiska påkänningar för de jordbrukare som drabbas av skördeskadorna, har riksdagen beslutat om den s. k. skördeskadeförsäkringen, till vilken riksdagen anvisar en tredjedel av årets försäkringspremie och jordbruket två tredjedelar. Detta skördeskadeskydd är i sin uppbyggnad av helt kollektiv natur. Jordbruket deltar kollektivt med inbetalningen av försäkringspremien, och skördeskadorna bedöms kollektivt områdesvis. Hur detta skördeskadeskydd i praktiken kommer att fungera är ännu alltför tidigt att ha någon mening om, men försäkringen har varit föremål för en livlig uppmärksamhet under den korta tid den varit i tillämpning.

Vilka erfarenheter man än kommer att få av denna försäkring, kan man dock utgå ifrån att en försäkring av denna art aldrig ur några synpunkter kan ersätta en fullgod skörd. Allt vad som fördenskull kan göras för att på olika vägar förhindra uppkomsten av skördeskadorna eller lindra dess verkningar bör därför vara en förstahandsuppgift såväl för det enskilda jordbruket som för staten.

Om man försöker analysera orsakerna till 1950-talets skördeskadorna kan man gruppera in dem i följande grupper.

1. Skador förorsakade av torka
2. Utvintringsskador
3. Skador på grund av för riklig nederbörd
4. Skador på grund av storm, frost eller brist på sol och värme.

Det är framför allt torkskador och vattenskadorna som varit särskilt framträdande, och det synes också främst vara inom dessa grupper som man genom vissa bestämda åtgärder kan genom systematiska arbeten starkt påverka skadornas omfattning.

Problemen kring våra vattendrag är ur jordbrukets synpunkt i dag många. Föroreningar på grund av utsläpp från industrier och samhällen får på många håll en alltmer märkbar inverkan på funktionen i vattendra-

gen, vilket påverkar översvämningsriskerna. Dessa problem synes emellertid vara föremål för pågående utredningar, varför det är att förvänta att riksdagen snart kan föreläggas förslag till lagstiftning som avlöser de nu starkt föråldrade bestämmelser om vattendragens skötsel och kostnadsfördelningen mellan de parter som ur olika intressesynpunkt utnyttjar vattendragen.

Ökad dränering av åkerjorden nödvändig

Jordbruket har — inte minst genom den tekniska utvecklingen mot maskiner med större kapacitet — blivit alltmer beroende av att jordarna är väl dränerade. Till icke ringa del kan våtårens skördeskador skrivas på det förhållandet att jordarnas bärighet på grund av otillfredsställande dränering icke förmått klara de tunga skördemaskinerna. En viss eftersläpning i täckdikningen synes också ha skett under senare år i Sverige, som varit särskilt utsatt för skördeskador på grund av för riklig nederbörd.

I september 1961 avlämnade lantbrukshögskolans skördeskadekommitté ett betänkande vari man anger den årligen dikade arealen till ca 20 000 hektar per år. Mot bakgrund av att ca 1,6 miljoner hektar är i behov av dränering, måste den areal som årligen dikas sägas vara alltför blygsam. Få åtgärder torde vara bättre ägnade att motverka skördeskador än en intensifierad täckdikning. Man kan söka orsakerna till att en så relativt liten areal årligen nydikas. Till inte ringa del torde orsaken härtill vara finansieringssvårigheter. Jordbrukare som drabbas av skördeskador, såsom varit fallet speciellt i Mellansverige, borde ju snart inse, synes det, behovet av en intensifierad dikning. Det måste dock beaktas, att skördeskadorna samtidigt skapat betydande likviditetsproblem för just dessa områdets jordbrukare, vilket tvingat dem att skjuta åtgärderna på framtiden. Jordbrukets i övrigt ringa lönsamhet har nödvändiggjort restriktivitet i investeringar, som vid en kortsiktig bedömning kan skjutas på framtiden. En viss optimism, som trots alla bakslag kännetecknar jordbrukaren, skapar också lätt resonemanget, att så här besvärliga våtar blir det nog icke i fortsättningen. I stället har jordbrukarna, med de begränsade ekonomiska resurser som stått dem till buds, försökt sätta in investeringar på maskinsidan för att spara på den allt dyrare arbetskraften och på så sätt förbilliga produktionen. Detta har ofta medfört större maskiner som vid svåra våtar ytterligare framhävt behovet av täckdikning.

Det synes ur detta resonemang vara ofrånkomligt att denna onda cirkel kan brytas endast om långsiktiga och förmånliga krediter ordnas för att stimulera till ökad dikningsverksamhet. Likaledes bör bidragsbestämmelserna för dikning och vattenavledning ses över. Vi vill i detta hänseende hänvisa till de principer som riksdagen beslutat fastställa, då det gäller torrläggningen av Kvismardalen.

Mot bakgrund av jordbrukets ekonomiskt svåra läge bör det vara en angelägen uppgift för staten att sätta in resurser på just sådana framåtsyftande åtgärder, som på litet sikt både kan förbättra jordbrukets ekonomi och mins-

ka risktagandet. Det torde också vara ofrånkomligt att ge lantbruksnämnderna ökade resurser för att dels kunna stå jordbrukarna till tjänst med uppgörande av täckdikningsplaner och dels ge nämnderna sådana handlingsregler, att de aktivt kan organisera dikningsarbetet inom respektive län. Det borde vara en målsättning att minst tredubbla den årliga täckdikningen i landet.

Då det gäller skörde-skadorna i övrigt, har nämnda kommitté pekat på de åtgärder som bör vidtagas för att på snabbast möjliga sätt komma till rätta med problemen. Beträffande vattenfaktorn i växtodlingen vill vi här understryka behovet av ökade resurser för forskning och försök beträffande bevattning. Vid en ökad specialisering av jordbruksdriften, som torde vara en ofrånkomlighet för att komma till rätta med jordbrukets ekonomi, kommer bevattningsproblemen i många fall att bli speciellt betydelsefulla.

Som tidigare framhållits är skörde-skadorna oftast en produkt av en rad samverkande faktorer. Vi vill här peka på hur mycket som trots pågående vetenskapliga undersökningar och växtförädlingsarbeten ändå är oklart beträffande odlingsmetodik och odlingsmaterial. Mot bakgrund av senare års skörde-skador och vad de ur ekonomisk synpunkt betytt för såväl den enskilde som staten, som genom olika ekonomiska åtaganden måst medverka till att förhindra alltför svåra ekonomiska avbräck för de enskilda jordbrukarna, är en restriktivitet beträffande anslag för forskning och försök på dessa områden icke samhällsekonomiskt försvarbar.

Samma resonemang torde kunna föras, då det gäller att komma till rätta med de problem som mera direkt berör skador i samband med skörden. En lång rad frågor beträffande vilka faktorer som påverkar mälnings-skador på brödspannmål, vilka skador under en följd av år kostat svenskt jordbruk tiotals miljoner kronor per år, är ännu i stort helt obesvarade. Problem kring torkning av starkt vattenhaltig gröda är också i många avseenden helt olösta. Nya metoder att exempelvis genom ensileringsförfarande lagra starkt vattenhaltig fodersäd är ännu inte vetenskapligt behandlade, varför många frågeställningar här står kvar att besvara.

I årets statsverksproposition har upptagits ett belopp om 250 000 kronor för att stödja forsknings- och försöksverksamhet som berör skörde-skador-nas problem. Av de anslag som förra årets riksdag anvisade till detta ändamål, kronor 200 000, har jordbrukets forskningsråd, på grund av att särskilda medel för detta ändamål saknas, anvisat en betydande del härav till att bekosta undersökningar kring vattendrag som utsatts för översvämningar.

De synes oss ofrånkomligt att de problem som anförts i denna motion för att komma till rätta med den räckta av problem som innefattas i begreppet skörde-skador, blir föremål för ökad uppmärksamhet från statens sida. I första hand vill vi här föreslå, att anslaget i årets statsverksproposition till åtgärder för att förebygga skörde-skador höjes i enlighet med jordbrukets forskningsråds hemställan från 200 000 till 300 000 kronor, samt att kostnader som berör undersökningar kring huvudavlopp måtte bekostas i annan mån än ur detta anslag.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får vi föreslå,
att riksdagen måtte

I. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsam översyn av gällande bestämmelser beträffande bidrags- och garantilåneverksamheten kring åkerjordarnas dräneringsproblem;

II. till Åtgärder för att förebygga skördebeskador för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

Stockholm den 25 januari 1963

Birger Isacson

Per-Eric Ringaby

Gunnar Hübinette

Carl Eskilsson

Nr 386

Av herr Lundström m. fl., angående Svenska reproduktions aktieföretagets verksamhet.

(Lika lydande med motion nr 457 i Andra kammaren)

Stockholm den 25 januari 1963

Birger Lundström

Sven E. Sundin

Jonas Nordenson

Yngve Holmberg